

Jutlus Nõos P, 31.03.19 kell 11.00, *Laetare*, Martin Lipu päev

Lektsioonid: 5Ms 8:2–3; 1Kr 10:1–6

Pihikõne: 1Kr 15:19

Jutlus: Jh 6:1–15

Laulud: 343 (1–7); 78 (1–4, 5); 400 (1–3); 386 (1–4)

Pärast seda läks Jeesus teisele poole Galilea ehk Tibeeriase järve. Ja temaga läks kaasa suur rahvahulk, sest nad olid näinud tunnustähti, mida ta haigetele tegi. Aga Jeesus läks mäele ning istus sinna koos oma jüngritega. Ent paasa, juutide püha, oli ligi. Kui nüüd Jeesus oma silmad üles tõstis ja nägi palju rahvast enese juurde tulevat, siis ta ütles Filippusele: „Kust me ostame leiba, et need saaksid süüa?” Aga seda ta ütles teda proovile pannes, sest ta teadis küll, mida ta kavatseb teha. Filippus vastas talle: „Isegi kahesaja teenari eest ostetud leibadest ei jätku neile, et igaüks pisutki saaks.” Andreas, üks ta jüngritest, Siimon Peetruse vend, ütles talle: „Siin on üks poiss, kellel on viis odrালেiba ja kaks kalakest. Kuid mis sellest saab nii paljudele?” Jeesus ütles: „Pange inimesed istuma!” Seal paigas oli palju rohtu. Siis istusid nad maha, seal oli arvult umbes viis tuhat meest. Jeesus võttis nüüd leivad, tänas Jumalat ja andis neile, kes maas istusid, samuti ka kalakestest, niipalju kui nad tahtsid. Aga kui nende kõhud olid täis saanud, ütles Jeesus oma jüngritele: „Koguge ülejäänud palakesed kokku, et midagi ei läheks raisku!” Siis kogusid nad viiest odrালেivast kokku kaksteist korvitäit palakesi, mis oli sööjatest üle jäänud. Kui nüüd rahvas nägi tunnustähte, mille Jeesus oli teinud, ütlesid nad: „Tema on tõesti see prohvet, kes peab tulema maailma.” Nüüd sai Jeesus aru, et nad tahavad tulla ja teda vägisi kuningaks teha, ja ta tõmbus mägedesse üksindusse.

Johannese evangeelium kirjeldab seitset Jeesuse imetegu. Üks neist on tänases kirjakohas kuulnud 5000 mehe toitmine (rääkimata naistest ja lastest, keda evangelist ei maini).

Erinevalt kolmest esimesest evangeeliumist on evangelist Johannese jaoks iseloomulik aga see, et ta paigutab imetegude järele pikad vestlused Jeesuse ja tema imetegused tunnistanud rahva või ka jüngrite vahel. Nende vestlustega tahab Jeesus mõista anda, et need imeteod pole eesmärk omaette, vaid tunnistavad millestki muust – näitavad seda, et Jumala riik on lähedal, sest Jumala Poeg on tulnud maa peale.

Seega on Jh-s väga tähtis Jumala sõna, mida Jeesus imetegude alusel inimestele jagab.

Ka tänases kirjakohas kirjeldatud toitmisele järgneb Jeesuse ja rahvahulga vahel pikk vestlus, milles Jeesus kõneleb rahvale tõelisest leivast. Jeesus ei tahtnud, et rahvas hindaks tema tegudest ainult rahva imepärasest toitmist, seda, et nende kõhud said täis, vaid et see ime jõuaks rahva teadvusse kui märk Jumala armust, mis on Jeesuse läbi tõelisuseks saanud.

Täna tähistame Martin Lipu päeva. Sel kevadel (täpsemalt v.k.j. 2. aprillil) täitub õp Martin Lipu sünnist 165 aastat. Martin Lipp elas pöördelisel ajastul. Ta nägi rahvuslikku ärkamist, osales I üldlaulupeol, koges ühest küljest baltisaksa mõisnike omavoli ja teisest küljest venestamist, nägi eesti rahva iseseisvuspüüdluse kasvu, kogu õhtumaist ühiskonda pöördumatult muutnud I ms ja lõpuks Eesti Vabariigi sündi.

Ka Eesti Vabariigi sünd oli ime. Usun, et Martin Lipp vaimulikuna oskas selles imes näha Jumala armu. Mõnes mõttes oli Eesti Vabariigi sünd samasugune nagu Jeesuse kingitus 5000 mehele (lisaks naistele ja lastele) tol kaugel Galilea mäel 2000 aastat enne seda. Rahvas, kes oli kogenud midagi erilist, järgnes Jeesusele igale poole. Ka eesti rahvas oli kogenud imepärasest rahvusliku enesetunde tõusu, liikus millegi suunas, mida päris hästi veel ei osatudki sõnastada.

Ja siis andis Jeesus rahvale süüa, nii et tuhandete inimeste kõhud said täis ja jäi veel palju ülegi. Ka eesti rahvas sai imepäraselt kätte oma vabaduse otsustada oma elu üle iseseisvas riigis. Tõsi, eesti rahvas pidi selle vabaduse nimel ka Vabadussõjas kannatama, kuid küllap oli see Jumala viis eesti rahvale seda imelist vabadust kinkida.

Kuid Jeesuse toitmise lugu lõppes viisil, mis Jeesusele ei meeldinud. Rahvas võrdles Jeesust küll Moosesega, sest ütles „Tema on tõesti see prohvet, kes peab tulema maailma”, viidates sellega 5Ms

18. peatükis esitatud Jumala töotusele, et ta äratas rahva hulgest kord samasuguse proveti nagu Mooses (5Ms 18:15, 18). Kuid rahvas mõtles Moosese näol ainult rahvajuhile, kes suudab mh ka oma rahva ära toita. Jeesus aga tahtis, et rahvas näeks toidu kõrval ka toitjat ning mõistaks, milline on Jumala plaan selle rahvaga.

Selleks oli tarvis sõna. Ja, nagu ennist öeldud, asus Jeesus peagi rahvale selgitama selle toitmisime varjatud mõtet. Jh 6:53–58 jõuab Jeesus oma kõnes järgmise võimsa järelduseni: „Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui te ei söö Inimese Poja liha ega joo tema verd, ei ole teie sees elu. Kes minu liha sööb ning minu verd joo, sellel on igavene elu ja mina äratan ta üles viimsel päeval, sest minu liha on tõeline roog ja minu veri on tõeline jook. Kes minu liha sööb ning minu verd joo, see jääb minusse ja mina temasse. Nii nagu elav Isa minu on läkitanud ja mina elan Isa läbi, nii elab ka see, kes mind sööb, minu läbi. See ongi leib, mis on alla tulnud taevast. See ei ole niisugune leib, mida teie esiisad söid, ja surid. Aga kes seda leiba sööb, elab igavesti.”

Seda kõnet aga ei suutnud rahvas enam vastu võtta ja isegi paljud Jeesuse jüngrid lahkusid tema juurest.

Minu meelest sarnaneb see evangelisti kirjeldatud olukord mõnel määral Eesti Vabariigi sünni järgse olukorraga, mille tunnistajaks oli ka õp Martin Lipp. Rahvas oli kogunud imepärast poliitilist vabanemist, oli kätte saanud oma riigi ja asus nüüd seda üles ehitama. Loomulikult oli tarvis kiiresti rahva „kõht täis sööta“, sest see on iga riigi ülesanne.

Kuid nii nagu Jeesus nägi sellises „kõhutäiega“ piirdumises probleemi, nägid selles probleemi ka noore Eesti Vabariigi patriootiliselt meelestatud vaimulikud. Neile tundus, et noor riik unustab nüüd Jumala. Märke sellest oli 1919. aasta aprillis kogunenud Asutavas Kogus ja 1920. aasta lõpus valitud esimeses Riigikogu koosseisus. Neis kogudes oli ülekaal tsentrist vasakule jäävail erakondadel, mille moodustasid sotsialistliku taustaga radikaalselt meelestatud haritlased, sotsiaaldemokraadid ja kommunistid. Need erakonnad pooldasid riigi ja kiriku ranget lahutatust Prantsusmaa ja Šveitsi eeskujul, kus oli piiratud usuorganisatsioonide avalikke ülesandeid ja usuhariduse andmist. Nii kehtestati 1920. aastate alguse haridusseadustega see, et Eesti koolis pole usuõpetust. Seda võis õpetada vaid eraviisil ja pärast ametlikku koolipäeva.

Kui loeme Martin Lipu „Elumälestuste“ II osa, siis näeme, et tema juba elukogunud mehena ja vaimulikuna kritiseerib sellist olukorda teravalt. Ja seepärast valis õp Lipp ka poliitilises elus sama joone, mida esindas tolleks ajaks moodustatud Kristlik Rahvaerakond. Jumalat ei tohi unustada pärast n-ö „esimese kõhutäie“ kätte saamist.

Teame, et Kristlik Rahvaerakond korraldas 1923. aasta veebruaris rahvahääletuse, millel osales 66% hääleõiguslikest kodanikest, kellest 72% toetas usuõpetuse koolidesse tagasi viimist. Võib-olla kuulis õp Martin Lipp sellest tulemusest veel enne surma sama aasta 8. märtsil ja võis selles mõttes rahuneda.

Siiski on seesama oht, mida tajus Jeesus pärast 5000 mehe toitmist meie kirjakohas, ja mida on tajunud kõigi aegade ilmalikkuse poole kaldunud riikides seal tegutsevad Kristuse jüngrid, olemas ka tänapäeval. Ühiskond on järjest rohkem rahul oma saavutustega, mis on tegelikult samasugune kingitus nagu Jeesuse kingitus 5000 mehele. Neist „saavutustest“ aga ei suudeta enam kaugemale näha. Ei suudeta näha Jumalat, kes on igasuguse hüve ainus algpõhjus. Kuid veelgi enam ei suudeta näha Jumala õndsusplaani inimestega, mis tähendab liikumist igavese elu poole usus Jeesusesse Kristusesse. Ei suudeta näha seda, et vaid igavene elu on inimese maapealse elu mõte.

Kui Jeesuse jüngrid nurisesid Jeesuse sõnade üle, milles ta kõneleb endast kui Eluleivast, siis ütles Jeesus neile Jh 6:63: „Vaim on see, kes elustab, lihast ei ole mingit kasu. Sõnad, mis ma teile olen rääkinud, on vaim ja elu.“ Sellega tahab Jeesus öelda oma jüngritele, et usk pole mitte õndsakssaamine materia õige kasutamise kaudu, vaid Jumala Vaimu loodud ehtne kuulekus Jeesuse sõnale.

Jah, armulaud on tõepoolest materia kaudu Jumalaga osadusse saamine, kuid see ei saa toimuda ilma usku tekitava sõnata: „Teie eest antud“.

Niisiis on igavese elu poole liikumiseks ainuvõimalik Jumala sõna Jeesusest Kristusest ja Jeesuselt Kristuselt. Ja kui Jeesus küsib Jh 6:67 oma allesjäänud 12 jüngrilt, „Kas teiegi tahate ära minna?“, siis vastab talle Peetrus: „Issand, kelle juurde me peaksime minema? Sinul on igavese elu sõnad.“

Olgu see usk, mida on kandnud ka meie eesti kristlased, sh Martin Lipp, meile elujuhiseks. Ärgem leppigem sellega, et me saame oma elus „kõhu täis“, vaid meenutagem, et inimene ei ela üksnes leivast, vaid igast sõnast, mis tuleb Jumala suust. Olgu siis tänane Martin Lipu päev meile selle tõe meenutajaks!

Aamen